

KADIN VE SAVAŞ PERSPEKTİFİNDEN MİLLÎ KİMLİK İNŞASI

“Millî Savaş Hikâyeleri Ekseninde”

THE CONSTRUCTION OF NATIONAL IDENTITY FROM THE PERSPECTIVE OF WAR AND WOMEN

“On The Axis of National War Stories”

Öğr. Gör. Ömrüm İŞIKAY GÜRBÜZ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Afşin Meslek Yüksekokulu
omrumisikay@gmail.com
ORCID No: 0000-0002-0581-9686

ÖZET

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Millî Savaş Hikâyeleri adlı eseri, yirmi sekiz hikâyeden oluşmaktadır. Yazar, eserinde verdiği bir dipnotla bu hikâyelerin ilk on dokuzunu Küçük Hikâye adı altında neşrettiğini ve bunların Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda yaşanmış olaylar olduğunu fakat bazılarını muhayyilesinde yeniden canlandırıp değiştirdiği için hepsinin edebiyata dâhil olmaları gerektiğini belirtir. Kitapta yer alan son dokuz hikâye ise Karışık Hikâye olarak isimlendirilmektedir. Bu çalışmada, millî kimliği yeniden inşa sürecinde savaşın ve kadının rolü anlatılmış ve Millî Savaş Hikâyeleri eseri üzerinden örneklendirilmiştir. Hikâyelerin kurgu ve muhtevasında yer alan olumlu, olumsuz öge ve imgeler gösterilerek çalışma sunulmuştur. Buradaki amaç, edebiyatın millî kimliğin inşasındaki etkin rolünü göstermeye çalışmaktır. Ayrıca, Birinci Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı arasındaki Türk toplumunun millet ve cinsiyet üzerinden millî kimlik inşasının hikâyelerde nasıl ve ne kadar yansıdığını göstermektir. ‘Kadın ve Cinsiyet’, ‘Asker ve Millet’, ‘Vatan, Toprak ve Kadın’, ‘Yağma, Yakma ve Yıkma’, ‘Namus ve Tecavüz’, ‘Biz ve Onlar Bağlamında Ötekileştirme’ ile ‘Kültür ve Kimlik’ başlıkları, çalışmanın alt başlıklarıdır. Bu çalışmanın sonucunda, millî kimlik inşasını etkileyen edebî ortamı ve kültürel bilinci yansıtan değerlendirmeler yapılmıştır. Millî Savaş Hikâyeleri'ndeki bazı hikâyeler konuyu örneklemediği için çalışmanın dışında tutulmuştur.

ABSTRACT

Yakup Kadri Karaosmanoğlu's work titled National War Stories consists of twenty-eight stories. The author indicates that, with a footnote in his work, he published the first nineteen of these stories under the name 'Little Stories' and that these were the events of the First World War and the War of Independence. But it has revived and changed some of them in his imagination. The last nine stories in the book are named as 'Mixed Stories'. The stories discussed in the study are examined and evaluated on the basis of positive and negative elements in the axis of restructuring of national identity in the context of war. The aim is to demonstrate the role of Turkish society in after the Liberation War and the construction of Turkish society over the war and gender by trying to show the effective role of literature in the process of national identity. 'Women and Gender', 'Soldiers and Nation', 'We and Other', 'Homeland, Land and Woman', 'Plunder, Incineration and Destruction', 'Honor and Rape' and 'Culture and Identity' headings evaluated. This is an important study that exemplifies the literary environment and the transfer of cultural consciousness that affect the construction of national identity. Some of the stories in the book were excluded from the study because they were not considered in this axis.

Geliş Tarihi:

25.08.2021

Kabul Tarihi:

24.11.2021

Yayın Tarihi:

30.12.2021

Anahtar Kelimeler

Yakup Kadri
Hikâyeler
Millî kimlik
Cinsiyet
Kadın
Savaş.

Keywords

Yakup Kadri
Stories
National identity
Sex
Gender
Woman, War.

<https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.986571>

İşıkay Gürbüz, Ö. (2021). Kadın Ve Savaş Perspektifinden Millî Kimlik İnşası “Millî Savaş Hikâyeleri Ekseninde”. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 1810-1822.

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nde "toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü" (2005: 1182) olarak tanımlanan kimlik, siyasal ve toplumsal örgütler çerçevesinde ele alındığında ortaya yeni bir kavram olan 'millî kimlik'i çıkarır. Bu kavram, "kolektif kişilik prizması ile onun ayırt edici kültürü içinden tanımladığı bireysel kendi'lere dünya üzerinde bir yer veren güçlü bir araç" (Smith, 2017: 35) olarak da açıklanmaktadır. Millî kimlik, bazı özellikleriyle tarihe, edebiyata, siyasete yön veren kendi cazibesi içinde insanın kolektif bilincine hizmet eden; doğan ve büyüyen bir olgudur. "Yazılan eserler aracılığıyla halka hem yeni bir yaşama ve düşünüş biçimi aktarılmış hem de halk bu aktarımlar doğrultusunda yeniden biçimlendirilmiştir" (Argunşah, 2010: 148). Bu sebeple kimliği geleceğe yönelik inşa edilen bir şey yani bir 'kimlik projesi' olarak görmek gerektiği düşüncesi hâkimdir (Bilgin, 2007: 50). Kimliğin yeniden ve istenen doğrultuda inşa edilmesi, gelecek nesillere kültürel bilinç aktarımını ve aitlik düşüncesi üzerinden 'biz' olmayı, olabilmeyi sağlayacaktır. Bütün bu olgu ve düşünceler dikkate alındığında savaşların ulusal bilinci kazanmadaki rolü ortaya çıkar. Savaşlar ve savaşlardaki 'cinsiyet' yaklaşımının değerlendirilmesi toplumsal hafızayı diri tutma, tarihe ve millî kimliğe katkıda bulunma açısından önemlidir. Kendi bağımsızlığını ve varlığını kazanma ve ispatlama yollarından biri olan savaşlarla her millet 'biz'i ve 'öteki'yi adlandırma, tanıma ve kanıtlama amacı taşır. Bu amaç doğrultusunda kişi, kimi zaman doğayla kimi zaman kendiyile ve çoğu zaman karşısındakiyle savaşır. "Savaş' toplumca örgütlenen, öldürücü silahların kullanıldığı, tarafların bir amaç ya da çıkar için çarpıştığı ve en önemlisi de öldürmenin de cinayet olarak görülmediği, toplumsal açıdan onaylanmış bir çatışmadır" (Cockburn, 2009: 278). Savaşa katılanlar ister galip ister mağlup olsun kendi içlerinde siyasî ve sosyal alan başta olmak üzere birçok alanda buhranlar yaşar. Devletin ve milletin bekası için bu buhranlardan kurtulmak gerekir. Bunlardan kurtulmanın pek çok yolu bulunmaktadır. Bu yollardan biri, edebî eserlerle milletin yaşadığı haksızlıkların hatırlatılması ve elde edilen millî başarıların övünçle sunulmasıdır. Bu, milletin millî hafızasını diri tutar ve millî kimlik algısına hizmet eder. Kısaca, asker, savaş ve militarizmle ilgili edebiyatçının kaleme aldığı her şey, millî kimliğin nasıl inşa edileceği konusunda okuyucuya önemli bilgiler sunar. Edebiyatçıların eserleriyle toplumu temsil ettiklerine dair düşünce bu anlamda önem kazanır. Ortak bilinci oluşturma ve millî ruhu yeniden canlandırmaya çalışan yazarların millî kimlik unsurlarını eserlerinde nasıl kullandıkları ise önemli bir husustur. Bu hususları göstermek ve örneklendirmek için Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Millî Savaş Hikâyeleri* adlı eseri bu çalışmada kullanılmıştır.

1. KADIN VE CİNSİYET

Cinsiyet (sex), biyolojik farklılığı belirtmek için; toplumsal cinsiyet (gender) ise bir toplumun yüklediği rolleri taşımak ve temsil etmek için kullanılmaktadır. Başka bir söyleyişle, "Biyolojik cinsiyet farklılıkları öğrenilmemiş, doğuştan getirilen özellikler bakımından kadınlarla erkekler arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları ise öğrenilen, sosyalleşme sürecinde kazanılan özellikler bakımından insanlar arasında gözlenen farklılıklardır (Dökmen, 2004:11)" (Bayhan, 2012-2013: 152). Kadını, erkeklerden ayıran özellik, kadının çocuk doğurabilmesidir. Onların biyolojik yapısı sayesinde çoğalabilme (anne olabilme) özelliği, kadını erkekte üstün kıldığı gibi korunmaya da muhtaç kılar. Bu muhtaçlık kadının yapı olarak acizliğinden değil, her milletin bekası için gerekli üstünlüğü bünyesinde taşıyan bir biyolojik varlık olmasından kaynaklanır. Bu nedenle, kadınlar savaşın ön cephesinde tutulmazlar. Herhangi bir savaşın kadın ve çocuklardan uzak bir alanda yapılması, savaş sınırlarının bu dikkatle belirlenmesi de bu düşüncenin bir tezahürüdür. Başka bir ifadeyle kadını korumak, vatani korumak düşüncesiyle eş değerdir. Aynı algı vatani, toprağı, namusu ve kadını birleştirmektedir. Bu algı, 'ana vatan', 'toprak ana' gibi bazı değerlerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Milliyet çerçevesinde kanla geçen aidiyetlik anlayışı buna benzer bir düşüncedir ve anneye yani kadına önemli bir temsil gücü bahşetmektedir (Yuval-Davis, 2016: 93-94). Bu nedenle erkek işi ile kadın işinin birbirinden ayrılmasında bu düşüncenin etkili olduğu tasavvur edilmekte, özellikle orduların ve savaşların kadınlar için olmadığı düşüncesi savunulmaktadır. Bu sebeple Sancar, ulusal bağımsızlık mücadelelerinde egemen cinsiyetin erkek olduğundan ve kadınların ikincilleştirilerek, 'yoldaş kadınlar' olarak nitelendirildiğinden bahseder (2020: 51). Bu da kadınların da mücadelede bulunduğu fakat bu

kadınların tam bir erkek rolünde ya da görevinde yer almadığı; bu sebeple Millî mücadele ile savaş bölgesinin sadece ‘erkek bölgesi’ olmadığı, belirtilmektedir (Yuval-Davis, 2016: 176).

Kadınlara yüklenen temsil gücü aslında toplumsal bir temsil ‘yük’tür. Çünkü pasif anlam yüklenen kadının karşısında kahraman erkek vardır bu sebeple anlatılarda erkek gibi davranan kadın kahramanlar ne kadar kadınlıktan uzak ve erkek algı ve davranışına yakınsa o kadar yücelir ve yüceltilir (Uzun, 2003: 154). Bu nedenle kadın, savaş bölgesinde kadın gibi değil genellikle erkek kıyafetleri giymiş, erkek gibi davranan kişi konumunda görülmektedir. İncelenen hikâyelerde, erkeklerle beraber ön cephede savaşan ya da erkek gibi giyinip savaşan kadınlara rastlanmamaktadır. Hikâyelerdeki kadınlar genellikle savaşın cephe gerisinde ya da milliyetperver ya da bozulmuş düzenin iffetsiz kadınları olarak okuyucuya sunulmaktadır. Kadının durumu, bilinçli bir tercih olarak özellikle seçildiği aynı zamanda erkeğin kadının koruyucusu olarak görüldüğü düşünülmektedir. Biyolojik yeniden üretimin yani doğurabilme ve değerler çerçevesinde doğurduğunu yetiştirebilmenin tek ana kişisi olan kadına yüklenen konum, bu bağlamda normatif cinsiyet konumu değil; ‘düzenleyici ideal’in yönetici konumudur (Butler, 1993:1’den aktaran Hall, 2016: 283). Hikâyeler de bu çerçevede değerlendirilmiştir: *Garip Bir Benzeyiş* hikâyesinde, savaşa giden oğlunun yolunu gözleyen (oğlunun şehit olduğundan haberi olmayan) bir annenin dramı anlatılmaktadır. Bir kadının/annenin gözünden savaşın olumsuzluğu sergilenmektedir:

“Çeteye yazıldığın gün, altı ay sonra gelirim, dememiş miydin? Bu kaçınıcı altı ay yavrum, bu kaçınıcı altı ay? Eskisi gibi kudretim kalmadı, köyümüz yandı, evimiz barkımız darmadağın oldu; teker teker yetiştirdiğimiz o davarlar hep gitti. Hani geçen yıl doğuran bir boz eşek vardı? Onu şimdi Gecik’te satmadan geliyorum. Beş kâğıda! Beş kâğıt! Neye yarar! Oğul! [...] Beni kimlere bırakıp gideceksin? O yanık köyün içinde, o küller ortasında, o vira- nelerde ben yalnız başıma ne yaparım? Yaşım yetmiş buldu, elim, ayağım tutmaz oldu. Ne işe, ne aşa bakabiliyorum. Akşam olunca gözlerim görmüyor, hani düşmanı koğup geleceğiz demiştin? Vasıf’ım, sen oralarda iken, düşman buralara geldi; bize etmediğini bırakmadı... Geçerken köye uğramadın mı? Sorup anlamadın mı?” (Yakup Kadri, 1972: 153-154¹).

Kadının “Hani, düşmanı koğup geleceğiz, demiştin” sorusu, ‘görevini yaptın mı?’ ile de aynı anlamdadır. Ayrıca “Vasıf’ım, sen oralarda iken, düşman buralara geldi; bize etmediğini bırakmadı” cümlelerinde de savaşta hâkimiyet sağlamak, savaşı kazandığını ilan etmek için cephe arkasında kalanlara da zarar verildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Okuyucuya savaştaki milletin ahvâli anlatılmaya çalışılmaktadır.

Bazı kültürlerde kadının analık/süt hakkı erkeğin üstünde hüküm verme imkânı sağlamaktadır. Dolayısıyla kadın süt hakkını helal edip etmemek ile erkeği seçim yaparken yönlendirebilmektedir. Bu bir tehdit değildir anaya, vatana, millete layık, hayırlı evlat olmak bir kültürün manevi değeri olarak kabul edilmektedir. Bir annenin oğlunu askere gönderip onu cesaretlendirmesi morallendirmesi de işte böyle bir anlayışın ürünüdür. Benzer şekilde kadın; bir ana, bir evlat ya da bir sevgili olarak savaştakilerin hem sevgi hem hasret odağıdır. Onların varlığı ve güvende olmaları, askerlik görevini yerine getirenler üzerinde olumlu etki bırakmaktadır. Bir nevi, kadınlar asker olan erkeğin moral kaynaklarıdır, denilebilir. *Gizli Posta III* adlı hikâye, cephe gerisinde sevgilisinin dönüşünü umutla bekleyen milliyetperver genç kızın nişanlısına savaşmaktan vazgeçmemesini ve savaşı kazanmaktan umudunu kaybetmemesini anlatan bir mektuptan oluşmaktadır. Mektupta genç kız, kendisinin de adsız bir nefer olarak cephe gerisinde savaştığını ve onuruyla onu beklediğini belirtmektedir. Bu mektuptaki şu sözler, savaşta olan erkeğin umutsuzluğunu yok edecek; bekleyenlerini umutla karşılayabilmek için daha iyi savaşmasını sağlayacak ifadeleri içermektedir:

“Neden her biri bir adsız nefer gibi hayat yolunu alın teriyle sökmekte olan kadınlardan ve genç kızlardan haberin yok? Ben bunlar arasındayım. Ve seni yadırgamayacağın bir noktada bekliyorum. Burada bizim için dört yıl evvel başlayan kahramanlık dolu büyük hayat sona ermedi. Cephelerden dönenleri gene siperler bekliyor. Bu siperler yeni kurulacak evlerdir. Ve bu evler bizim son müdafaa hatlarımızdır” (s. 189).

¹ Yazının devamında aynı eserden yapılan alıntılar için sadece sayfa numarası kullanılmıştır.

Kadının cesaretlendirici tavrı, erkeği korkusuz kılmaktadır. Kadının korkmadığı yerde erkeğe korku duymak, ayıp sayılır. Ayrıca savaştan korkmayıp var gücüyle savaşan erkek, kadın gözünde yücedir. Hikâyede “Din ve ganimet uğruna değil, vatanın onuru için çarpışmayı göze alan erkek” (Sancar, 2020: 129) profili çizilmiştir. *Gizli Posta I* adlı mektup tarzındaki hikâyede, savaşa gitmeyip de geride kalan ve vatan düşüncesine sahip olmayanların yaşam tarzları eleştirilmekte ve savaşa gidenler yüceltilmektedir:

“Sevimli kardeşim, ölenler, dedim; evet ve bunlar gittikten sonra geride kalanların hepsinden ayrı ayrı nefret ediyorum. Bu kehribar ağızlıkları yeni zenginler, bu iğreti tebensümlü genç şairler, bu kılıçsız zabıtlar, gül bastonlu bu memurlar devrik fesli bu şımarık aile çocukları. Zannediyorum ki, gönlümü verdiğim dünkü nişanlıların amil katili bunlardır. Bu gülünç ve iğrenç âlem zannediyorum ki, onların kanı ve canı pahasına duruyor, yaşıyor ve devam ediyor” (s. 175).

Yazar, *Gizli Posta III* adlı hikâyede cephe gerisindeki kadının milliyetperver şekilde görev yapmasını ulvî duygularla vermektedir:

“Günün birinde, oradan yaralı döndü. Hastanede her gün saatlerce başının ucunda bekleyen ben değil mi idim? Yaralı ellerim titremeden ben sarıp, ben bağlamaz mı idim? Sen humma ateşi içinde, ben telaş ve endişe ile birbirimize gülerek bakardık. Hatırlıyorum; mutlaka, ben asıl, o vakit, kadın oldum ve bir kadın için ana olmak, emzirmek vazifesi kadar harpten yaralı dönen erkeklere bakmak ve onların yarasını sarmak vazifesinin de aynı derecede ulvî ve mukaddes olduğunu hissettim. Benim elimde yavaş yavaş iyileştin” (s. 188).

Hikâyede, mektubu yazan kadının sevdiğini ve milliyetini unutan kadınlardan olmadığını vurgulaması, milliyetperver kadınların yanında vefasız kadınların da var olduğunu göstermek içindir. *Katmerli Bir Hıyanet* adlı hikâyesinde vefasız kadınlara vurgu yapılır, Nuri Efendi'nin âşık olduğu Despino, Nuri Efendi'yle beraberken Türkleri ve Türkçülüğü över. Yazar, bu gibi kadınların şartlar değiştiğinde değiştiğini anlatmak, onların hıyanet içinde olduğunu vurgulamak için Despino'yu işgal kuvvetlerinin yurda girdikten sonra başka erkeklerle gönül eğlendirerek gösterir. Ayrıca vefasız ve iffetsiz kadınlar yüzünden düzenin, millî kimliğin bozulduğunu da belirtir. Bunu, batılılaşma endişesiyle yaşayan Türk kadını için sarf ettiği, “ziynet ve rahat düşkünlüğü, dullara dünkü ulvî ölümleri unutturdu” (Yakup Kadri, 1972: 188) sözleri ile dile getirir. ‘Erkek Yazar, Kadın Okur’da (Gürbilek, 2017: 275-305), Yakup Kadri'nin kadınlar hakkındaki eleştirileri ortaya çıkmaktadır. Fakat yazarın eleştirileri “Batılılaşmış kadın en değerli varlığını, iffetini kaybetti. Milliyetçi ve ahlakçı akımların yükselişi ve güçlenmesiyle birlikte, Batılılaşmış üst sınıf ‘geleneksel’ yerli orta sınıf ve halk kitlelerinin tersine giderek artan bir biçimde yabancı ve nihayet hıyanet içinde görülmeye başlandı” (Kandiyoti, 2015: 161) düşüncesi ile açıklanabilir.

Erkek, mücadeleyi yani savaşı; kadın, barışı temsil eder. Savaşta rolleriyle kadınları,

1. Savaş Cephesi: Erkeklerin yanında savaşan kadınlar,
2. Cephe Arkası: Yaralı askerlere yardım eden, ölümlere sahip çıkan, gıda veya cephaneye nakliyesi yapan kadınlar,
3. Yurt Cephesi: “Erkekleri savaşa sevk eden, mitsel veya tarihsel kadın figürleri” olarak ayrılmaktadır. Yuval-Davis (2016) yurt cephesindeki kadınlar için “kadınların da erkekler gibi savaş kahramanlığı yapabileceklerine işaret etmek değil, onları romantik değilse bile doğal olmayan kadınlar olarak kurgulamak” (179) amacının taşındığını dile getirir. Yakup Kadri'nin Millî Savaş Hikâyeleri adlı eserinde özellikle yurt cephesindeki kadınlar konu edinilmiştir.

Milliyetin devamını sağlayan, yeniden üretim özelliği taşıyan, kutsallaştırılan bir varlık olan kadının toplumsal cinsiyet içerisinde yeri ve konumu önceden belirlenmiştir. Zeynep Direk (2018), erkekler yeniden yaratma gücü olan kadına “büyülü güçler atfetmiştir, ondan korkmuş ve onu özsel saymıştır. Fakat kadın özsel sayıldığı hâlde tıpkı doğa gibi sahip olunan ve sömürülen bir varlıktır” (64). Bu sebeple özellikle kadınların savaşlarda korunarak, cephe gerisinde kalmaları sağlanmaktadır. Türk milletinin bir mensubu olan Yakup Kadri'nin hikâyelerinde bahsi geçen düşünceye rastlanmakta, kadın, savaşın arka planında tutulmaktadır. Millî kimlik oluşumunda toplumdaki yeriyse ön planda olan kadının hikâyelerde kültürel ve estetik bir algıyla verildiği görülmektedir.

2. ASKER VE MİLLET

Erkek eylemi olarak kabul edilen savaşlarda, erkeklerin önde olmaları, onların biyolojik yapıları ile yakından ilgilidir. Ayrıca onların insan avcıları yani asker olmaları, onlara özel bir kuvvet algısı inşa eder. Bu durum, toplumsal imleri belirtir ve işleri, ideolojik toplumsal fark olarak değerlendirilen erkek ve kadın üzerinden ayırır (Sancar, 2020: 23-24). Askerî, siyasî, toplumsal, kültürel söylemlerin tamamının erkekler tarafından oluşturulmasının temeli bu düşünceye ve erkeğin yapısına dayandırılır (Yuval-Davis, 2016: 175). Askerlik anlayışı, aslında bir vatandaşlık görevi olduğundan ‘Her Türk asker doğar’ algısını da beraberinde getirir. Fakat Türkiye Cumhuriyeti’nde zorunlu askerlik görevi, erkekler tarafından yerine getirilir. Kadın ise bir nefer görevini mecburî durumlarda yerine getirir. Vatandaşlık görevini yapmak için kadının bir zorunluluğu olmadığı gibi imkâna da sahip olmadığı hatta arka planda kaldığı ayrı bir dikkat gereken durumdur. Kadının toplum içindeki rolü meslek algısıyla açıklanmaya çalışıldığında ortaya çıkan düşünce ‘kadının öğretmen, hemşire, sekreter olabildiği ama asker olamadığıdır. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı algı olup kadınlık ve erkeklik yani eril ve dişil roller olarak tanımlanmayla rabitalidir (Connel, 2017: 84-93; 264-266). Bir kadının asker olarak düşünülmesi günümüzde mümkün gözüktüğü de ‘kadın asker’ arasında hâlen pozitif anlamda bir ilişki kurulamamaktadır. Bu, Connel’in (2017) de dediği gibi “toplumsal cinsiyet dünyasının bilişselleştirdiği” hatta cinsel ideolojileştirme politikasıdır (349-360). Hâlbuki kadınlar da ‘asker millet’ kavramının bir parçasıdır. Kadın askerlik görevini evde oturarak yapmaz. Onlar doğrudan savaşın içinde buldukları gibi cephe arkasında da mücadeleye devam edebilirler. Onların ölümlere sahip çıkmaları, yaralıları göz kulak olmaları, çocuklara savaş ahlâkını öğretmeleri ya da savaş sonunda “galip olanın beden mülkiyeti olarak yer almaları” kadının savaştaki rollerinden birkaçıdır (Yuval-Davis, 2016: 178). Kadından asker olamaz algısı, sadece ‘cinsiyet’ ayırımından kaynaklanmaz. ‘Kadının kutlu oluşu’nun (kutsiyet algısının) da bu ayırmda önemli bir etkisi vardır. Kadının kut’lu oluşu, erkekte kadınları (annesi, karısı, kızı, kardeşi, sevgilisi) için can veren bir yiğit olma düşüncesini ve görev bilinci oluşturur. Vatanı, namusu, kadını ve çocukları korumak için cepheye ölene kadar savaşacağını kabullenen yiğitler, askerlik görev bilincini yüreklerinde ulvî duygularla taşıyan neferlerdir (Yuval-Davis, 2016: 176).

Asker sadece kendisi için değil mensubu bulunduğu milletin de devamlılığını sağlamaya yükümlüdür. Bu sebeple asker-millet-devlet üçgeni, inanç ve kurtuluş hülyasını içine alır. Yazar eserinde bu hülyayı, hikâyelerinde kimi zaman açıkça kimi zaman telkinle ifade eder. *Hüseyin Çavuş* hikâyesinde, Girit’te yiğitçe çarpışan ve yaşlandığında da han işleten bir Türk askeri, hana gelen misafirlerinden vatan topraklarından bir kısmının işgal altında olduğu haberini alır ve bunun doğru olmadığını düşünür. Bu inkâr hâli, hikâyenin en dikkat çeken kısmıdır. Çünkü Hüseyin Çavuş’un inancı üzerinden okuyucuya telkin edilen, vatan topraklarında işgal altında olmaksızın kendisi gibi ölmeyi göze alacak yiğit Türk askerlerinin var olduğu ve umudun kaybedilmemesi gerektiğidir. Ayrıca Hüseyin Çavuş’un Türk askerine ithaf ettiği bu özellikler ve askerlere duyduğu inanç, asker millet anlayışının kuvvetli olduğunu göstermek içindir. Yazar aynı telkin amacıyla, kendilerini düşmanlardan kurtaracak ve milletin devamlılığını sağlayacak Türk askerlerini dünya gözü ile görmeyi dileyenlerin hikâyesini *Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri*’nde anlatmıştır. *Güvercin Avı*’nda, hayatını güvercin yetiştirmeye adanmış, etliye sütlüye dokunmayan Hüseyin Bey’in evine zorla giren düşman askerleri tarafından çok sevdiği güvercinlerinin sadistçe öldürülmeleri hikâye edilmektedir. Bu hikâyede Hüseyin Bey ve güvercinleri, Kurtuluş Savaşı sırasındaki Türk milletini simgelemektedirler. Diğer bir deyişle, vatan topraklarının haksız yere işgal edilmesi ve nice masum cana kıyılması Hüseyin Bey ve güvercinleri üzerinden temsil edilmektedir. Barışın simgesi olan güvercinlerin öldürülmesiyle düşmanın ne kadar zalim olduğu ile Türk milletinin aslında savaştan yana olmadığı mesajları okuyucuya iletilmektedir. Bu örneklerden hareketle Yakup Kadri’nin hikâyelerinde asker - millet kavramlarının farklı metaforlarla okuyucuya sunulduğu, söylenebilir.

3. VATAN, TOPRAK VE KADIN

Savaşların konu edildiği eserlerde genellikle vatan toprağının savunulması, yenilenmesi veya genişletilmesi anlatılmaktadır. Bu eserlerde vatandaşlık bilincinin ve ruhunun ortak coğrafya paydasında

birleştiği görülmektedir. Ayrıca aynı topluluğa mensup kişilerin ortak coğrafyalarına ‘ana yurt’ veya ‘toprak ana’ gibi ifadeleri kullanması, topluluğun ruhunu, doğurgan olan kadın üzerinden simgelediğini göstermektedir (Yuval-Davis, 2016: 94). Bu şekilde vatan, yurt gibi millî değerler “hem ana olarak kutsallaştırılır hem de sevgili olarak erotikleştirilmiş metaforlarla” cinsiyetlendirilir (Sancar, 2020: 55). Türk milletinin atasözlerine de yansıyan cinsiyetli düşünüş tarzına ‘Ana gibi yâr; vatan gibi diyâr olmaz’ örneği verilebilir. Kutsiyet özelliği katılan ‘ana’ ve ‘vatan’ kelimelerinin diğer kutsiyet alanı yâr ile eserlerde ele alınması doğal bir sonuçtur.

Kişide, ‘vatan, millet, bayrak’ bilinci güçlenerek bir algıya dönüştüğünde, yaşam biçimi de eleştiri noktası hâline gelebilir. Yaşam biçimine dair, yapılan eleştiri “yerli ve yabancı, saf ve bozulmuş, dürüst ve hain arasındaki ikiliğini” (Kandiyoti, 2015: 157) daha keskin biçimde ortaya koyar. Bu durum millî kimliğin kazanılmasında, tarafların belirlenmesinde önem arz eder. Yakup Kadri, vatan, millet sevgisini hikâyelerinde kurguladığı kişiler üzerinden hem menfi hem de müspet olarak okuyucuya sunar. Amacı okuyucunun kendi muhayyilesinde doğruyu tespit edip savaşın etki ve sonuçlarını görebilmesidir.

Yakup Kadri’nin *Hasretten Hasrete* adlı hikâyesinde kurgulanan asker Namık birçok memlekette savaşmış ve esaret edilmiş biridir. O, uzun esaret hayatını vatan ile birlediği İstanbul’a hasret bir şekilde geçirir. İstanbul hasreti içine kor gibi düşer. Nihayet esareten kurtulur ve koşarak İstanbul’a gelir. Koşarak geldiği bu şehri görmek onda hayal kırıklığına sebep olur. İşgal edilmiş olan İstanbul ve vatan toprağının bu görüntüsü, özlenen yârın de kaybedilen görüntüsüdür:

“İstanbul eski İstanbul değildi. Bıraktığı günden beri biraz daha yanmış, biraz daha viran olmuş bu yerde gördüğü şeylerin hiçbiri ona eski zamanı hatırlatmıyordu; dostlarının veya tanıdıklarının her biri bir tarafa gitmiş; bazıları ölmüş, bazıları da ölümden beter bir hâle girmişti” (Yakup Kadri, 1972: 85).

Bir Yurt Yergisi hikâyesinde kurgulanan Namık Cemil, Avrupa muaşeretini ile yetişmiş biridir. Avrupa muaşeretini ile yetişse bile onun yurda duyduğu sevgi ve özlem ibadet derecesindedir (s. 195). Vatan denilince İstanbul’u hayal eden ve bu hayalde huzur ve güzellikler bulan Namık Cemil’in yurda avdeti ile hayal kırıklığı yaşadığı görülür çünkü işgal edilen İstanbul, virane bir hâldedir. Yazar, Namık Cemil üzerinden İstanbul’un işgal edilmiş perişan görüntüsünü dilber bir kadına benzetir. Bu, vatan- kadın - toprak ilişkisinden ileri gelir:

“Namık Cemil zevahir-perest ve maddiyatçı bir genç değildi. Hatta deruni ve ruhani zevkleri diğerlerine tercih edenlerdendi. Ve viranelerden, türbelerden, servilerle minarelerden mürekkep bu vecid ve mürakabe diyarından başka bir yerde bu gibi zevklere ermenin imkânsız olduğunu pekâlâ biliyordu [...] Pekâlâ, biliyordu ki bu bakımsız, harap ve perişan yurt, dünyanın en güzel yeridir; tıpkı kirli paçavralara bürünmüş dilber bir kadın gibidir” (s. 195).

Bir yeri işgal etme ve orayı sahiplenme, sadece kaleyi ele geçirip, oraya bayrak dikme değil; aynı zamanda orada daha önce yaşayanların izlerini silmekle de alâkalıdır. Bir milleti yok etme, o dilin konuşulmasını da engelleme demektir. Diğer bir deyişle, bir millî kimliğin yok edilmesi, sadece o millete mensup kişilerin yok olmasıyla, mekânın kaybolmasıyla değil aynı zamanda konuşulan dilin gündelik hayattaki izlerinin silinmesi ile de gerçekleşebilir. Çünkü dil, “bir millî bilinç yaratmanın en önemli aracıdır” (Jusdanis, 2015: 78). Dilin yok edilmesi demek, toplumun da yok edilmesi demektir. *Bir Beyoğlu Dönüşü* hikâyesinde işgal altındaki şehir tabelalarındaki dilin değiştirilmesi bile, dil üzerinden vatan bilincinin, millî kimliğin yok edilmeye çalışıldığını gösterir. Yazar, bunu “böyle oldu” veya “şöyle yapıldı” şeklinde aktarmaktan ziyade hikâye kişisi üzerinden yaşanan ruhî bunalım ve duygulanımlar vesilesiyle okuyucusuna sunar. *Bir Beyoğlu Dönüşü* adlı hikâyede bahsi geçen durum okuyucuya şu sözlerle anlatılır:

“Şimdi, gözü nereye ve kime ilişirse ora da gönlünü üzen bir şey seziyordu. Bu mağazaların kapıları ve camekânların üzerinden Türkçe harfler kaldırıldı diye mi böyle oluyordu? Necati, kendi memleketinde, kendi dilini söyleyenlerin bu kadar azalmış olmasına mı kızılıyordu? Burada, gittikçe göze batıcı bir hale giren ecnebi istilası mıdır ki onu bu derece muazzep ediyordu?” (s. 170).

Bir toprak parçasının bir milletin vatanı olabilmesi için, orada o milletin yaşadığına dair izlerin var olması gerekmektedir. Bu gereklilikler içinde toprak altında topluluğa ait mezarlar; toprağın üstünde

topluluğa ait alet ve edevatlar, konuştukları dille yazılan eser ya da tabelalar, ocaklar gibi aidiyet göstergeleri (izleri) vardır. İşgal edenler, genellikle mağlup saydıklarının vatanındaki yaşama izlerini, yani zihinlerdeki vatan görüntüsünü silmek ister. Bunu da çoğunlukla yağma, yakma ve yıkma ile yaparlar.

4. YAĞMA, YAKMA VE YIKMA

Ev/ocak /yuva, ahır, barınak kültür öğeleri olduğu gibi aynı zamanda önemli yaşam alanları ve millî bilinci işleyen, yansıtan unsurlardır. İstiklâl Marşı'nın 'Sönmeden yurdumun üstünde en son ocak' mısrası milletin her ferdi için vatanın, ocağın ne kadar değerli olduğunu vurgular ve millî kimlik ile uluslaşmanın yönünü tayin eder. Düşman, savaşı kazandığını ilan etmek amacıyla evleri, ahırları, tandırları vb. yakmakta, yıkmakta ya da yağmalamaktadır. Savaş sırasında masum ve mazlumların korunak yeri olarak da kullanılan bu gibi yerlerin kişinin varoluş yeri ve millî kimlik inşasındaki rolü malumdur. Düşmanın buraları yağmalamasında, yakmasında ve yıkmasındaki amaç, işgal edilen yerlerde, yaşayanların millî kimliğini hatırlatacak sembolleri ortadan kaldırmaktır.

Yağma, yakma ve yıkma davranışları, savaşı kazanan taraf için zafer işaretini temsil ederken aynı davranışı sergileyen kaybeden içinse karşı tarafa zarar verme, kendi varlıklarını gösterme amacı taşımaktadır. Bu, kaybeden düşman askerinin aşırılıklarıyla alakalıdır. *Dünya Gözü ve Ahiret Sesleri* adlı hikâyelerde düşman askerlerinin yurttan ayrılmadan önceki hâlleri, bahsedilen durumları anlatmaktadır: "Bunlar, bozgun cephe dönüşü İzmir'e kaçarken her nasılsa yanmaktan masum kalmış bu kasabaya, giderayak yangın ve yağma için uğramışlardı" (s. 18). Savaş sırasındaki yangınlar, düşman askerlerinin varlığının bir işaretidir. Sabi - sübyanın da 'teslim' naralarına rağmen düşman tarafından acımadan öldürüldüğünü anlatan *Teslim! Teslim!* adlı hikâyede düşman askerlerinin kasabaya indiğini gösteren işaret yangındır. *İssız Köy ve Dilsiz Kız, Ceviz, Muhacir Kerim Ağa, Köyünü Kaybeden Kadın* hikâyelerinde de yangın, aynı işaret ve anlam ile verilmektedir.

Vatanın elden gitmesi ile bağdaşlaşan ocakların yakılıp yıkılması ve bu gibi durumlar taraflarca işgal ve galibiyet göstergesi olarak sayılmaktadır. Hegel'e (Kojève, 2015) göre bu davranışlar hasımlar tarafından bilinip tanınmayla alakalı olup, efendi köle diyalektiğini ortaya çıkarır (s. 79).

5. NAMUS VE TECAVÜZ

Düşmanın işgal ettikleri yerleri yağmalama, yıkma ve yakma eylemini ortaya çıkaran düşünce ile işgal edilen yerlerde ikamet eden kadınlara saldırma hatta kadınların ırzlarına geçme eylemi aynı düşüncenin ürünüdür. Düşman tarafından yapılan tecavüz eylemi, vatan olarak birlenen kadının namusunu kirleterek biyolojik bir mağlubiyet yaratmak için kullanılır. Bu sebeple kadın iki açıdan konumlanır: "Ulusun kadınları 'tecavüze uğrama tehdidi altındaki korunması gereken mağdurlar' ve düşmanın kadınları da 'cinsel zevk aracı' olarak" (Sancar, 2020: 64) kullanılan kadınlar. İşgalin ve galibiyetin bir göstergesi, meydan okuyuşu olarak kabul edilen tecavüz eylemi, Türklerin yaşadığı yerden göç etmesine sebebiyet verecek kadar ciddi bir aşağılama propagandasına girer. Erkekler kutsiyet anlamı yükledikleri, varlıklarının anlamı olan kadınlarının düşman elinde kirletilmesine razı olmazlar çünkü bunu 'alna sürülmüş kara leke' olarak görürler. Sancar (2020: 56), "iffet ve namusun korunması kadınların ahlakî sorumluluğu olmakla birlikte erkeklerin de ulusal utancı" olduğuna dair Mosse'dan alıntılıdığı sözleriyle fikre katılır. Kadının namusuna dokunmak sadece ona fiziksel hasar vermek olarak düşünülmemeli aynı zamanda onun sosyal mirasın taşıyıcısı olan kimliğine uygulanan bir şiddet olarak da değerlendirilmelidir. Bunun içinde kadınla geçen aidiyetlik düşüncesini yok etme, HIV, AIDS gibi hastalıkları bulaştırarak nesilleri yok etme gibi kadın ve toplum düşmanlığı da söz konusudur (Cockburn, 2009: 300). Bu sebeple, kadını korumaya yönelik düşünülen savaşın manası, kadını kirletildiği andan itibaren erkekte değersizleşir ve bu durum erkeğe ıstırap yaşatır.

Yuval-Davis' göre (2016), "cinsiyetleştirilmiş bedenler ve cinsellik, milletlerin ve öteki toplulukların anlatılarının toprakları, işaretleyicileri ve yeniden üreticileri olarak merkezi bir rol oynamasından" (84) kaynaklanmaktadır. Millî Mücadele döneminde düşman askerlerinin tecavüz eyleminde bulunduğu

hatıralarda ve hikâyelerde geçmektedir. Kadınların öldürülmeyip tecavüzle aşağılanmasını Hegel'in (Kojève, 2015) "hasmını öldürmek mücadele eden insanın hiçbir işine yaramaz. Bu insanın, hasmını 'diyalektik' olarak ortadan kaldırması (aşması) gerekir. Yani hasmına hayatı ve bilinci bırakması ama onun sadece özerkliğini tahrip etmesi gerekir" (s.87) düşüncesinden yola çıkarak efendi-köle diyalektiği ile de açıklanabilir. Bir kadının kayıplara karışan kocasını arama hikâyesinin anlatıldığı *Utancı*'ta, kaybolduğu düşünülen koca bile isteye eşinden, memleketinden ayrılmış, izini kaybettirmiştir. Çünkü gözlerinin önünde kirletilen karısını her görüşü, ona acizliğini ve utancını hatırlatmaktadır. Kutsalını kaybeden koca perişan bir hâlde oradan oraya savrulmaktadır. *On Dört Yaşındaki Adam* hikâyesinde de benzer bir durum vardır. *İssiz Köy ve Dilsiz Kız*'da, tecavüz edildikten sonra deliye dönen ve korkudan dilini kaybeden kızın hâli, tasvir edilir. Namusun kirletilmesi, düşman için bir galibiyet ilanıdır. Şöyle ki savaş sonunda kadının "galip olanın beden mülkiyeti olarak yer almaları" (Yuval-Davis, 2016: 178) düşmana ırza geçme özgürlüğünü de sunmaktadır. *Küçük Neron*'da da köyün istila edilmesi sırasında askerler, kadın ve kızlara tecavüz ederek, beden mülkiyetlerine sahip olduklarını düşünürler. Düşman öteki bağlamında ırkçı davranır ve bedeni aşağılık olarak tasavvur eder. Bu sebeple savaş, "erkekleri ve erkekliği etkili bir biçimde onaylar. Kadını ödül ve eşya olarak, bagaj ve köle olarak üretir" (Cockburn, 2009: 306; Yuval-Davis, 2016: 103).

Gerçeklerden hareket edilerek kaleme alınan bu hikâyelerdeki tecavüz olayları, 'biz' ve 'onlar' bağlamında şeref ve namusu simgeleyen yani kutsiyet atfedilen kadının savaş sırasında şereften nasıl yoksun bırakıldığını ve namusuna nasıl hâle getirildiğini anlatır. Bu anlatımlar, menfi durumları belirtse de okura 'kendini ve değerlerini koru' mesajını içerir. Böylelikle okuyucuda millî bilinç/kendilik bilinci açık tutulur.

6. 'BİZ' VE 'ONLAR' BAĞLAMINDA ÖTEKİLEŞTİRME

Millî bilincin oluşturduğu 'biz' ve 'onlar'; "nasıl ki 'iç' 'dış'a göre veya 'dış' sayesinde var olabiliyorsa" bu ikili de birbiri sayesinde var olur (Bilgin, 2007: 165). Bilincin kültürle kodlanması sonucunda ortaya çıkan 'ben/biz' göstereni, kişinin topluma göre nasıl davranması gerektiğini bildirir. "Öteki'nin varlığı, 'ben'in varlığına işaret eder. 'Öteki' bünyesinde 'ben'i, 'ben' ötekini içerir" (Ulu, 2020: 345). Bu algı ve algılayış "öteki'ne nasıl davranılması gerektiği konusunda" fikir sunarak ahlâkın ortaya çıkmasına yardımcı olur (Yuval-Davis, 2016: 96). Ev ahlâkı, kadın ahlâkı hatta savaş ahlâkının oluşmasında ötekileşmenin etken olduğu görülür. Dolayısıyla savaş ahlâkı, savaşın önemli söylemlerinden olan 'biz'i ve 'onlar'ı basit bir ötekileştirme ifadesi olarak gösterir. Hâlbuki "ulusal bütünleşme sürecinde, ulusal aidiyet duygusu, belirli bir 'biz' ve 'öteki'nin oluşturulmasına" (Durmuş, 2019: 153) olanak sağladığı için "kültürel olarak algılanan herhangi bir gösterge 'biz' ve 'onlar' olarak bölen bir sınır göstereni hâline gelebilir" (Yuval-Davis, 2016: 98). Toplumların 20. yüzyılın başlarından itibaren içinde yaşadığı "kaotik durumu ve körleşen algı/anlama yetisinin kaybını anlatıların temel unsuru olarak gören yazar [...] kurgusal anlatılarla ötekinin varlığını görünür kılarak mensubu olduğu toplumun parçalanmışlığına işaret ederek kendilik ve kimlik bilinci oluşturmaya çalışır" (Durmuş, 2019: 153). Bu anlamda Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun da anlatılarında kendilik ve kimlik bilincini "biz" ve "onlar" gösterini üzerinden oluşturmaya çalıştığı görülebilir.

Küçük Neron hikâyesinde milliyetten ya da herhangi bir isimden bahsedilmeden, düşman sadece 'onlar' kelimesi ile anlatılır. 'Onlar' kavramı; zalim, her şeyi yakıp yıkan, malı, mülkü talan edip, mala mülke el koyan ve kadın, çoluk çocuk demeden herkesi öldüren hatta onların ırzına geçenler olarak aktarılır. Hikâyede 'onlar' ifadesiyle düşmanın acımasızlığı, devamlı olarak vurgulanır. Bu, toplumun parçalanma sebebi olarak gösterilen öteki'nin varlığının görüntüsüdür. Aynı hikâyedeki 'biz' kavramı ise; kendi vatanlarında işgal altında kalan yaşlı, kadın, çoluk çocuk, mazlum ve fukara'nın temsilidir. 'Biz' ayrıca, aynı topluluğa ait olan ve aynı milliyet anlayışını taşıyan olarak da ifade edilir. Yakup Kadri'nin hikâyelerinin çoğunda karşılaşılan bu ifadeler, 'ötekileştirme' olarak değerlendirilmektedir. Durmuş'un (2019: 153) da söylediği gibi yazar, eserinde bu tabirleri kendilik ve kimlik farkındalığının oluşması için kullanmaktadır. *Hem Katil Hem Müttehim* adlı hikâyede, trenle İzmir'e eğlence için yolculuk eden iki sarhoş kafadardan birinin vagonunda bir Rum tarafından öldürülmesi anlatılır. Aynı topraklar üzerinde uzun yıllar Türklerle beraber mutlu mesut yaşayan Rumların müspet tavırları, işgalle

birlikte menfi olarak değişmiştir. Yazar, taraf değiştiren Rumları, ‘onlar’; iki kafadarı ise ‘biz’ ifadesiyle anlatır. Hikâyede mekân ve zaman, savaş cephesinde geçmese de vatan topraklarını işgal eden ve Türklerin yarısından fazlasını öldüren düşmanlarla vatan topraklarında yaşayan fakat milliyeti farklı olan katil Rum arasındaki ilişki birlikte ve ‘onlar’ üzerinden kurulmaktadır. *Muhacir Kerim Ağa* hikâyesinde ise, Rumeli’nin istilâya ve işgale uğraması sebebiyle önce İstanbul’a, sonra İzmir’e, Manisa’ya, Balıkesir’e, Bursa’ya ardından Orta Anadolu’nun ücra bir köşesine kaçan Rumeli bir ağanın savaş belâsından bir türlü kurtulamayışı anlatılır. Bu kaçış, soğuk savaşın ve işgalin cepheden yurda geçtiğini vurgular. Anadolu’nun türlü kentlerinden geçerek, kaçmaya çalışan hayatta kalma mücadelesi veren Rumeli ağanın geçtiği yerler, aynı zamanda bellek ve kimlik mekânının gösterenidir de. Diğer bir deyişle “Türkler için ölen/ölmüş gösterilen kimliklerini diriltecek” (Ulu, 2020: 228) bir bellek mekân yani ötekinin yerini ve yurdunu tanımlamadır. Ötekileştirme bağlamında hikâyeyi önemli kılan, Muhacir Kerim Ağa’nın türlü mezalime uğrasa da düşmanlar tarafından sağ bırakılması, Türklerin ise öldürülmesidir. Hikâyede Rumelili olan ağanın sağ kalışına şahit olan bir köylü, “o senin benim gibi değil; o başını kurtarır” cümlesini sarf eder. Ağanın Rumelili olması, canının bağışlanması olayı ile bire bir ilintilidir. Diğer bir deyişle, ağanın Rumelili olması düşmanın onu ‘kendilerinden biri’ olarak düşünmesinde etkindir. Milliyet’ ve ‘biz’ ifadeleri, algıda aidiyet duygusunu geliştirdiği gibi ötekileştirmenin de temelini atar. Köylü tarafından sarf edilen cümle, ‘biz’ ve ‘onlar’ farkını göstermek içindir. Yakup Kadri’nin hikâyelerinde ortaya çıkan ‘biz’ ve ‘onlar’ ifadeleri mensubiyet açısından bilincin, kültürün ve kimliğin oluşmasında kullanılan unsurlardır. Hatta hikâyelerde kullanılan olaylar ve kendilik inşası, yaşanmışlıkların ve ortamın toplamından ortaya çıkmıştır (Durmuş, 2019: 156).

7. KÜLTÜR VE KİMLİK

Bir toplumun maddî ve manevî değerler toplamı, kültürü; “kişinin kendi kimliğini kaybetmeden toplumsal kimliğin bir parçası” (Çetişli, 1999: 203) olması ise millî şuur’u tanımlamaktadır. Ortak kültür, ortak tarih, ortak coğrafya üzerinden millî kimlik sunulmaktadır (Smith, 2017: 32). Toplum kimliğinin sürekliliği ve millî şuurun oluşması, o topluma ait bireylerin değer yargılarını korumalarından ileri gelir ayrıca bu, kimlik siyasetinin oluşmasında da etkindir (Simith, 2017: 158).

Yeryüzünde millet olarak var olabilmek için, o milletin tarihsel bir belleğe ve millî bir bilince ihtiyacı vardır. Tarihi geçmişi geriye en çok uzanan millet, diğer milletler arasında varlığını daha rahat kabul ettirmekte ve bunu üstünlük belgesi olarak sunmaktadır. Bu sebeple tarihi geçmiş ve millet olma bilinci mitler, efsaneler ve destanlar üzerinden aktarılmaktadır. Sanatçıların çoğu milletin tarihi belleğini diri tutmak için, dinî motiflerle birlikte mitsel figürleri de eserlerinde işlemektedir (Smith, 2017: 196-197). Böylelikle vatan ve yurt bilinci kişinin algısında güçlenerek işlenir. Yuval-Davis’in (2016) “erkekleri savaşa sevk eden, mitsel veya tarihsel kadın figürlerinin” (s.179) yer aldığı anlatılar ya da göstergeler olarak tanımladığı yurt cephesindeki kadınlar, *Millî Savaş Hikâyeleri*’nde dikkat çekmektedir. Bunların çoğu, masal ve efsanelere karışmış, gerçek ya da yalan olduğu anlaşılmayan mitsel figürlerdir. Kadın mitsel figürlerin hikâyelerde sunulmasının iki amacı vardır: Biri mit, destan ve efsane söylemi içinde tarih, millet ve vatan bilincinin kadın üzerinden yaşatılarak, kadına kutsiyet kazandırmak, diğeri ise cephe gerisindeki bilincin ve kültürün yeniden inşacıları olan kadını onurlandırmak istenmesidir.

Kadın, kültür aktarıcısı olarak merkez konumda olduğu için mitleşen figürlerin kadın olarak seçilmesi de anlamlı bir durumdur. Kadının rolü, kültür çerçevesinde üst seviyededir: “İnsanların doğaya daha yakın yaşadığı ya da kadınlara ve kadınların bilgisine daha çok değer verildiği bir geçmişin nispeten muğlak kavramları temel alınarak, kültürün yeniden keşfedilmesi” yani inşa edilmesi gerekmektedir (Cockburn, 2009: 210; Connel, 2017: 350-355).

Mitleşen kadına verilen isimler, milliyeti de anlatmaktadır. Bu sebeple Yakup Kadri, kutsiyete işaret etmek ve mücadele edenlerin halktan (içlerinden) olduklarını vurgulamak için eserinde kadın figürlerine günlük hayatta kullanılan isimler seçmiştir. Bu durum anlatının gerçekliğini bildirmek ve bilinçte yer edinmesini sağlamak içindir. Bahsi geçen mevzular *Ses Duyan Kız* hikâyesinde örneklendirilmektedir: Rumeli harbi sırasında nişanlısını şehit veren Emine, gaipten sesler işitmektedir: “Kalk Emine memleketi düşman basıyor! Ne duruyorsun? Memleketi düşman sarıyor” (s. 9) cümlelerini duymaktadır.

Birkaç gün sonra Rumeli'nin elden gittiğinin haberi, Emine'nin gâipten seslerinin açıklaması olarak görülür. İşgale engel olmak ve askerlere yardım etmek için “yol göründü, cepheye gidiyoruz” (s. 9) nidalarıyla ortalığa düşer. Asker olarak düşmanla savaşıma isteği iliklerine kadar inen Emine'nin aklını oynattığı düşünülür. Onun cepheye gitmesi engellenmeye çalışılır ve Emine eve kapatılır. Eve kapatıldıktan bir süre sonra bir kaçış yolu bularak, cepheye gitmek için yol alır. Aramalara rağmen kendisine ulaşamayan Emine'nin günler sonra bir tepede yüzükoyun bir şekilde naaşı bulunur. Kadının bulunduğu yere bir türbe yapılır. Türbenin yapılmasıyla beraber Emine, dinî ve mitleşen bir kurguya dönüşür. Emine'nin türbesini her gün ya eşini ya da nişanlısını askere gönderen genç kızlar ziyaret eder. Sevdiklerinden haber almak için genç kızlar türbeye ‘şehit mi’ yoksa ‘gazi mi’ sorusunu yönelterek oradan gelen bir sesle beklediklerinin ‘şehit’ ya da ‘gazi’ olup olmadıklarının haberini alırlar. Yanlış bir inanış da olsa halk arasında efsaneleşen bu türbe, cephe gerisindekilerin umudu olur. Ayrıca türbe yapılarak, mekânın mit çerçevesinde vatan toprağı ilânı yapılmış ve oraya millî bir kimlik verilmiştir. Argunşah'ın (2010) açıklamasıyla bu, “Köken mitlerini canlandırma, ortak bir kültür oluşturma, aslında kendi kültürünü yeniden icat etme veya diriltme, sonra da ona sahip çıkma durumudur” (127). Feminist bakış açısıyla hikâyeler hakkında düşünüldüğünde, kadın profili gölgeli ve âciz olarak anlatılmış gibi durmaktadır. Fakat, vatan millet ülküsü içinde büyümüş ve büyütülmüş kadınların sessizliğinde ya da ağlayışlarında bile karşı duruş vardır. Bu, mitsel figür olarak kadının seçilmesinin bir diğer sebebi olarak da ele alınabilir.

Millî birlik ve beraberliği sağlayan kimliğin ve kültür bilincinin içerisindeki kadının rolü ne kadar gerekli ve önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır.

SONUÇ

Yakup Kadri'nin *Millî Mücadele Hikâyeleri* büyük bir imparatorluğun yıkılıp küllerinden yeniden ve yeni bir devlet olarak doğmasını anlatırken Kurtuluş Savaşı'nın Anadolu'da ve Anadolu halkında bıraktığı bütün duyguları farklı bakış açıları ile sunar. Bunları yaparken yazar, mit ve efsanevi anlatımdan da yararlanır. Kültürün ve bilinç akışının askerler ve topluluk üzerindeki etkisinin de farkındadır. Bu sebeple yeni kurulmakta olan bir milletin fertlerini bir arada tutmak için, tarih, aşk, ocak vb. üzerinden edebiyatın birleştirici özelliğini kullanır ve fertlerde ulus olma bilincini aktif hâle getirir. Bu aktif etme hâli, kendilik ve millî bilinci ötekileştirme yoluyla da ele alınır. İşgal altında olan Türk milletinin vatan topraklarında uğruna can feda edilebilecek kültür mirasları taşıdığı ifade edilir.

Ulusun yeniden inşası konusunda kadının yeri ve önemi eserde satır arasında ve telkinlerle verilir. Kadın perspektifinden verilen düşüncelerde öne çıkan kadının biyolojik nesli koruması, kültür taşıyıcısı olmasıdır. Onların bu kutsal ve ‘korunan mit’ özellikleri, kadının toplum – millet ekseninde önemli bir konumda olmasını sağlar. Savaşlarda pasif olarak çizilen kadının cephe gerisinde etkin bir rol üstlendiği gösterilmektedir. Hikâyelerde toplumsal cinsiyeti, milliyet anlayışı ve kendilik bilinci oluşturmak için kadın, önemli faktör olarak görülmektedir. *Millî Savaş Hikâyeleri* üzerinden değerlendirilen bu durumlar, savaş sonrası mücadeleyi kazanmış ama yorgun ve yeni kurulmaya hazırlanan Türk milletine ait bir devletin temellerinin sağlam atılması için yani millî hafızayı diri tutması ve kadının rolünü göstermesi için kullanılmıştır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, hikâye kahramanları veya onların çevresi üzerinden kimlik ve kendilik bilinci oluşturmuştur. Bunu, hikâyelerde doğrudan bir gösterenle yapmamış, okuyucunun bilinçaltına çağrışımlar göndererek bu bilinç kazanımını oluşturmaya çalışmıştır. Bu anlatımlar, gelecek nesillere kültürel bilincin aktarımının nasıl olduğunu göstermiş ve millî kimlik inşasında kadının ve savaşın rolünün önemini ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

- Argunşah, H. (2010). Türk Kimliğinin Yeniden İnşası Bağlamında Ziya Gökalp, (Editörler: Günay Ü., Çelik C.), *Millî Kimlik Oluşturmada Edebiyatın Rolü ve Ziya Gökalp* (123-153), İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*, İzmir: Aşına Kitaplar.
- Bayhan, V. (2012-13). Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet, *DOĞUBATI Düşünce Dergisi*. 63: 145-163.
- Cockburn, C. (2009). *Buradan Baktığımızda - Kadınların Militarizme Karşı Mücadelesi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Connel, R. W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çetişli, İ. (1999). Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Millî Şuur, *Türk Yurdu Dergisi*. 139-141: 203-211.
- Çonoğlu, S. (2014). Ata Goyşudov'un Ferman Romanında Millî Kimliğin Yeniden İnşası Sürecinde Millî Kültür Unsurları, *Bilig*, 71, 147-168.
- Durmuş, M. (2019). Ömer Seyfettin'in Anlatılarında Öteki'nin Algılanışı ve Konumlandırılışı İle Ötekinin Aynasında Şekillenen Kendilik Bilinci. *HECE Dergisi Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin Özel Sayısı*, Ankara: Hece Yayınları, 23, 265, 153-173.
- Gürbilek, N. (2017). Erkek Yazar, Kadın Okur. Parla ve Irzık (Ed.), *Kadınlar Dile Düşünce* (s. 275-305). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hall, S. (2016). Kimliğe İhtiyaç Duyan Kim? Fırat Mollaer (Ed.) *Kimlik Politikaları* (s. 277-301). İstanbul: Doğubati yayınları.
- Jusdanis, G. (2015). *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür Millî Edebiyatın İcat Edilişi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kandiyoti, D. (2015). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaosmanoğlu, Y.K. (1972). *Millî Savaş Hikâyeleri*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kojève, A. (2015). *Hegel Felsefesine Giriş*. (Çev. S.Hilav), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sancar, S. (2020). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Smith, A. D. (2017). *Millî Kimlik*, (Çev. B. S. Şeker), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük (genişletilmiş baskı)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uzun, T. (2003). Ulus, Milliyetçilik ve Kimlik Üzerine Bir Değerlendirme, "*Kimlikler*" *DOĞUBATI Düşünce Dergisi*. 6/23: 137-161.
- Yuval-Davis, N. (2016). *Cinsiyet ve Millet*, İstanbul: İletişim Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

Wars are one of the most important factors for gaining national consciousness and national identity. At the same time, it is keeping alive the collective memory of the most important elements contributing to the historical understanding of national identity. There are always political and social crises in wars, but literati remind the national spirit with their epic works and they provide to think of the society as a whole and to bring the society together. All about the soldier, war or militarism written by the literary writer also reflects the national culture. Therefore, writers represent society with their works and what they told us. It is important how the authors, who try to re-establish common consciousness and national spirit in the occupied homeland, use the elements of national identity in their works. So, the aim shows national identity construction from war and women perspective in national war stories.

Methodology

In the study, the books of Bilgin, Cockburn, Connel, Kandiyoti, Smith, Yuval-Davis and Jusdanis were used extensively to form the theoretical part. In the study, the books of Bilgin, Smith, Cockburn and Kandiyoti were used to form the theoretical part. The whole text of Yakup Kadri Karaosmanoğlu's "In National War Stories" was scanned and the data obtained were given in accordance with the titles of the classification. The classification headings are: Women and Gender, Soldier and Nation, Homeland, Land and Women, Looting, Burning and Demolition, Honor and Rape, Otherization in the context of 'We' and 'Them', Culture and Identity.

Findings

It is not only the national feeling and thought that is discussed in the works in which the wars are subject; it is also the defense of the land of the homeland which is set in the direction of the targets and the renewal of this land around these thoughts.

The following findings and ideas were determined in the study. War is considered to be male action. For the continuity of the nation, it is there are wars. The fact that wars are made for to protect women and children shows that wars are based on gender. The consequences of the wars which are created for them are also explained through their influence on women. Therefore, men, war; women represent peace.

Yakup Kadri, who tells the stories of war, gives his love for homeland and land as both negative and positive. The purpose of the writer in reader's imagination to identify the truth and see the results of the war. National values presented within the framework of the words homeland, homeland or land were given over the image of women and these values were gendered. The woman is regarded as a means of reproduction through her biological structure. That is to say, wars are shown as a tribute to women. Women understanding of the nation, will be protected by ensuring the survival of the existence of the nation and makes the important concept of honor. The understanding of belongingness that goes through the blood also increases the position of the mother in the context of nationality. For this reason, in the stories of Yakup Kadri, the woman was kept in the background of the war.

National consciousness is as to be a part of social identity without losing one's own identity. The epics and legends is related to national consciousness. in the transfer of culture in the stories, especially the symbolized image of women around the mythical figures is noteworthy. In Yakup Kadri's stories, women are the female figures on the front or behind of the war, in order to show the state of the occupied homeland. Most of these women are mythical figures who are confused with fairy tales and legends and are not understood as real or false. It is clear that 'us' and 'them', one of the most important discourses of war, is a simple binary expression of alienation. It is important how the 'we' signifier emerges as a result of the cultural coding of the consciousness, which is considered in all societies.

People and community consciousness are reflected through 'home'. Therefore, the victory of enemies in the war is shown by the burning of houses. The plundering of houses is symbolism of heroism, which

is shown by the power intoxication. Looting, burning and demolition are presented as a sign of the presence of enemy troops, as well as the elimination of the stove/home culture identified with the idea of the motherland. Rape, defile are both a superiority indicator and a crisis of war. This situation is the most important factor that causes the nation not to stay where they live and migrate. Because memory is contaminated with rape. This is a challenge to genders.

Conclusion and Discussion

Yakup Kadri's Stories of National Struggle tells the story of a great empire being demolished and reborn from its ashes as a new state. It presents all aspects of the War of Independence in Anatolia people and to Anatolia by different perspectives. In doing so, the author generally uses a myth and a mythical narrative. He is also aware of the influence of culture and consciousness on soldiers and the community. For this reason, to keep the members of the newly established state together, he uses the unifying feature and consciousness of literature through history, literature, love, home (homeland) and religion. He states that the Turkish nation, who is under occupation, has cultural heritage that will sacrifice his life for the sake of this homeland. The author presents the thoughts he / she has given from the women / main perspective under the name of conservation of biological generation. The sanctity features of women, the society - ensures that the woman in the nation is in an important position. Women who seem passive in wars actually have an active role. women are responsible for preserving and maintaining the social structure and culture.

As a result, the situations and events evaluated in the National War Stories were transferred from the perspective of women and war for the formation of national consciousness and the strong foundations of a state belonging to the Turkish nation, which won the post-war struggle and got tired.